

Proje Ana Alanı : PSİKOLOJİ
Proje Tematik Alanı : Sürdürülebilir Kalkınma
Proje Adı : İnsan Mekânın Aynasıdır: Çevre Psikolojinde Duyguların Analizi

PROJE ÖZETİ

İnsan doğası gereği sürekli çevresiyle etkileşim halindedir. Bu nedenle yaşanan çevrenin, insandaki duygu değişimlerine ve psikolojik durumlarına etkileri kaçınılmazdır. Günümüzde binaların ve şehirlerin, insanların genel sağlığını ve ruh halini etkilediği, beynin bazı bölümlerindeki özel hücrelerin, yaşanan yerin geometrik ve alan düzenlemelerine uyum sağladığı bilinmektedir.

Çevre ve mekânın insan duyguları üzerinde olan etkilerini olumlu yönde değiştirmek ve bireylerin çevre ile etkileşimlerini arttırmak amacıyla mekânların insanların duygularına hitap edecek şekilde düzenlenmesini sağlamak temel amacımızdır. Bu doğrultuda merkez ilçeden seçtiğimiz dört mahalle üzerinden mekânların insan psikolojisine olan etkileri ile ilgili sonuçlara ulaştık. Amacımızı gerçekleştirmek için çalışmamızda çevrenin insan psikolojisi üzerine olan etkilerini inceledik ve insanları gözlemleyerek, katılımcıların duygu değişimini ölçmek için onlara Galvanik Deri Ölçüm Cihazı (GSR) taktık. GSR sensöründen ArduinoUno yardımıyla Arduino ekranında dijital veri okunmasını sağladık ve gözlem grubunun konum bilgilerini eş zamanlı olarak takip ettik. Edindiğimiz değerlerde oluşan sapma miktarına göre duyguların ve katılımcıların deneyle eşzamanlı olarak takip edilen konumlarını eşleştirerek veriler elde ettik. Örneklem grubunda gözlem esnasında baskın görülen duyguları (mutluluk, güven, korku, heyecan, tedirginlik) renklendirme metodu kullanarak bireysel yol güzergâhları çizerek harita üzerinde gösterdik. Ayrıca içe bakış yöntemini kullandık ve insanlarla bire bir görüşmeler gerçekleştirip buldukları mekâna karşı duygularını analiz ettik. Binaların dış mimarisinin insanların psikolojilerini etkilediği gözlemlendiğinden, yapıların inşası aşamasında ve sonraki düzenlemelerde insanların psikolojilerinin dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaştık.

Anahtar kelimeler: Psikolojik Çevre, Algı, Farkındalık, Çevre Düzenlemesi

Amaç: Temel amacımız çevre ve mekânın insan duyguları üzerindeki etkilerini tespit ederek çevre-birey etkileşimini olumlu yönde etkilemeye dönük birtakım düzenlemeler önermektir. Bu çerçevede yaptığımız kaynak taraması sonucunda konuyla ilgili çalışmaların daha çok mekânın işlevsel düzenlemesi ve mekân estetiği alanlarıyla sınırlı olduğunu gözlemledik. Mekân düzenlemesinin birey psikolojisi üzerindeki etkisini ele alan çalışmalar çok azdır. Bu nedenle -halen psikolojinin farklı araştırma alanlarında başvurulan GSR cihazını kullanarak-mekân psikolojisi alanında bir çalışma gerçekleştirmeyi hedefledik. Araştırma sürecinde elde ettiğimiz verileri yorumlayarak çevre psikolojisiyle ilgili çalışmaların artırılması konusunda belirlediğimiz çözüm önerilerini belediyeyle karşılıklı olarak tartıştık.

PROJE RAPORU

İnsan Mekânın Aynasıdır: Çevre Psikolojinde Duyguların Analizi

İçindekiler	Sayfa Numarası
1. Giriş	3-4
2. Yöntem	4-5
2.1.Araştırma Deseni	4-5
2.1.2Araştırma Grubu	5
3. Bulgular	6-16
3.1.GSR Cihazı Değerleri ve Yorumlanması	7-8
3.2. Kaymaklı Mahallesi'nden Edinilen Bulgular	8-9
3.3 Boztepe Mahallesi'nden Edinilen Bulgular	9-10
3.4. Erdoğan Mahallesi'ne Dair Edinilen Bulgular	10-12
3.5. Beşirli Mahallesi'ne Dair Edinilen Bulgular	12-13
3.6. Videolar Sonrasında Elde Edilen Bulgular	13-15
4. Sonuç Ve Tartışma	15-16
5. Öneriler	16-17
6. Kaynaklar	17-18

Giriş:

İnsan doğası gereği sürekli çevre ile etkileşim halindedir. Bu nedenle yaşanan çevrenin, insandaki duyu değişimlerine ve psikolojik durumlarına etkileri kaçınılmazdır. İnsan; yaşı, cinsiyeti, duyu organlarının çalışma prensibi, beklentileri, yaşam koşulları, geçmiş deneyimleri, ihtiyaçları ve hafıza durumlarına bağlı olarak çevresini kendine özgü algılamaktadır. Dolayısıyla aynı çevrede bulunan farklı bireyler o çevreyi bambaşka algılamakta, bu nedenle her bireyin kendine özgü “psikolojik çevresi” oluşmaktadır (24.05.2018 Tarihli Kadıköy Gazetesi). Buradan hareketle, insanların çevreyi değiştirdiği gibi çevrenin de insanların davranış ve deneyimlerini değiştirdiği söylenebilmektedir. Sonrasında mekânsal davranışlar olarak açıklanan süreçlerle insan ile mekân arasındaki etkileşim farklı boyutlar kazanmaktadır. Bu anlamda insanı, mekân ile etkileşiminde mekânı tanımlayan bir öge, aynı zamanda mekânın içinde yaşayan bir organizma olarak ele almak mümkündür (Kahraman, 2015).

Tasarımın psikolojik etkileri üzerine araştırma yapan Colin Ellard'a göre, bina cepheleri insanları fazlasıyla etkilemektedir. Bina cephesi karmaşık bir yapıya sahip ve ilginçse insanları olumlu etkilemekte, basit ve monoton bir görünüm ise insanlarda olumsuz etki yaratmaktadır (Bond, 2017). Ayrıca binaların dış mimarisinde kullanılan renklerin de insanların fiziksel ve psikolojik durumlarını etkilediği bilinmektedir. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar doğrultusunda renklerin insan ruhunda yaptığı ilk etkinin soğukluk ve sıcaklık etkisi olduğu kanıtlanmıştır. Örneğin sarıya yakın renkler sıcak, maviye yakın renkler soğuk etkisi yapmaktadır. Sıcak etkisi yapan renkler insana yaklaşmakta, soğuk etkisi yapanlar uzaklaşmaktadır (Aslan, Aslan ve Atik; 2015). John Ruskin'e göre tüm binalar analiz edebileceğimiz, değerlendirilip yorumlayabileceğimiz bir takım kavramları içinde barındırmaktadır (Çil, 2010). Ayrıca günümüzde binaların ve şehirlerin, insanların genel sağlığını ve ruh halini etkilediği, beynin hipokampal bölgesindeki özel hücrelerin yaşanan yerin geometrik ve alan düzenlemelerine uyum sağladığı bilinmektedir. Bununla birlikte hızlı kentleşme, kent yaşamının karmaşıklığı ve yaşanan mekânların sürekli olarak değiştirilmesi gibi birçok yeni olgu, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde ve psikolojilerinde değişikliklere neden olmaktadır. Gelecek nesiller, betonlaşan yapılara fazla güvenemediğinden onların üretken, özgür ve analitik düşünmelerinde yaşadıkları şehrin ve mekânın etkisi kaçınılmazdır.

Modern mimarinin sorgulanmasının sebebi insanın ve toplumun yapısındaki değişimin etkisidir (Ergül, 2015). Bu doğrultudaki çalışmaları barındıran ve psikolojinin bir alt dalı olarak kabul edilen çevre psikolojisi, insan ile çevre arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. Kökenleri 1960'lı yıllara dayanan çevre psikoloji ile ilgili çalışmalar insanın fiziksel, sosyal çevresi ve davranışları arasında karşılıklı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymaktadır (Çalgıcı, 2012).

Projemizin amacı söz konusu ilişkiyi ortaya koyarak yapıcı öneriler geliştirmektir. Bu hedefi gerçekleştirmek için öncelikle alan yazın taraması yapılmış, sonrasında GSR cihazı ile deneysel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. GSR ile yapılan deneysel çalışmanın ardından deneklerin duyu durumları içe bakış yöntemi ile ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

İçe bakış yöntemi, insanların bilincini ve bilinçaltını bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olduğu gibi, insanları kontrol eden sistemleri bilmemiz açısından da büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda bireyin kendi kendini gözlemleyip duygu değişimlerini araştırmacıya aktarabilmesini sağlamaktadır. Bu araştırmalardan hareketle biz de projemizde içe bakış yöntemini kullanarak insanlarla bire bir görüşmeler gerçekleştirip buldukları mekâna karşı duygu değişimlerinin analiz ettik. Ayrıca çevrenin insan psikolojisi üzerine olan etkilerini inceleyip düzenlemeler gerçekleştirmek amacıyla, katılımcıları gözleme tabi tutarak veriler elde ettik.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda çalışmamızda, Trabzon ilinden sosyoekonomik yönden farklı olarak seçilen 4 mahalleden (Beşirli, Boztepe, Kaymaklı, Erdoğan) yola çıkarak yerel halkın duygu değişimlerini analiz etmeyi ve mekâna bağlı farklılıkları ortaya koyarak düzenlemeler gerçekleştirmeyi hedeflediğimiz projemizin diğer amaçları:

- Kentleşme konusunda çalışmalar yapılırken insanların psikolojik durumlarının göz önünde bulundurulması,
- İnsanların yaşadıkları mekânlardaki çevresel faktörlere olan duyarlılıklarının artırılması,
- Binaların dışının insanların zevklerine ve duygularına hitap edecek şekilde düzenlenmesi ve renklendirilmesi,
- İnsanların yaşadıkları mahalleleri daha iyi tanıyıp algılamalarının sağlanmasıdır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Araştırmamızda, katılımcıları yaşadıkları mahallelerde gözleme tabi tutup, psikolojilerindeki değişimi anlamaya yönelik veri elde etmeyi amaçladığımızdan, çalışmamızı nicel desende oluşturduk. Bu doğrultuda insanlarla yüz yüze konuşarak içe bakış tekniğini kullandığımızdan nitel desenlerle de projemize yön verdik. Projemizin başlangıç aşamasında, katılımcıları yaşadıkları mahallelerde, belirli güzergâhlarda 10 dakika boyunca dolaştırdık ve bu gezinim esnasında örneklem grubunun parmak uçlarına duygu verilerini elde edebilmek amacıyla, duygu değişimine bağlı olarak derinin değişen elektrik geçirgenliğini ölçebilen Galvanik Deri Ölçüm Cihazı (GSR) taktık. GSR sensöründen ArduinoUno yardımıyla Arduino ekranında dijital veri okunmasını sağladık ve gözlem grubunun konum bilgilerini eş zamanlı olarak takip ettik. Edindiğimiz değerlerde oluşan sapma miktarına göre duyguların ve katılımcıların deneyle eşzamanlı olarak takip edilen konumlarını eşleştirdik. Elde edilen duygu değişimlerini grafiklememize yardımcı olabilmesi için gezinti sonrasında oluşan duygu değişimindeki büyük sapmaların nedenini, sonradan örneklem grubuna sorarak öğrendik. Her bir katılımcı için ayrı ayrı elde edilen verileri bireysel kümeleme ile birleştirip dijital ortamda göstererek; katılımcıların bireysel duygu değişimlerini, hem içe bakış yöntemiyle hem de gezinim sonucunda elde ettiğimiz bulgularla birlikte rotaları üzerinde işaretledik.

Örneklem grubunda gözlem esnasında baskın görülen duygular (mutluluk, güven, korku, heyecan, tedirginlik) üzerinden renklendirme metodu kullanarak katılımcıların duygularını bireysel yol güzergâhlarıyla yansıttık. Duygu değişimlerinin GSR üzerinde yaptığı normal değerden sapma miktarıyla orantılı olarak; normal değer-güven duygusunu yeşil, mutluluk ve heyecanı sarı, kaygı ve tedirginliği turuncu, korkuyu ise kırmızı renkle gösterdik. Duyguların yoğunluğunun artışı da aynı derecelendirmeye (yeşil-sarı-turuncu-kırmızı) belirttik. GSR cihazının okuduğu verilerin değişiklik gösterdiği kısımları haritalar üzerinde işaretleyerek kişiler için kendi rota ve kişisel grafiklerini oluşturduk.

Bireylerin yaşadıkları mahalleleri daha iyi tanıyıp her gün etraftan geçtikleri bölgelere karşı duyarlılıklarını arttırmak amacıyla, gezinti yaptırılan alanın kısa videosunu gözlem grubunda bulunan 20 kişiye izlettik; bu videodan sonraki ikinci gezinti esnasında meydana gelen duygu değişimlerini belirledik. Video izlettikten sonra gezinim yaptırarak, insanların yaşadıkları bölgelere karşı ilgilerini ve farkındalıklarını arttırdık.

Bulunan sonuçların değerlendirilmesi aşamasında konuyla ilgili kaynaklardan faydalandık. Ayrıca ilimizdeki üniversitenin ilgili bölümleri olan psikoloji, sosyoloji ve peyzaj mimarlığı gibi alanlarda uzman kişilere danışıp belediyeye karşılıklı olarak çözüm önerilerini tartıştık.

2.1.2. Araştırma Grubu

Bu çalışmada Trabzon ilinde bulunan sosyo-ekonomik yönden farklı düzeydeki Beşirli, Kaymaklı, Boztepe ve Erdoğan mahallerinde, her mahalleden 12'şer kişi olmak üzere, toplamda 48 kişi gözleme tabii tutulmuştur. Katılımcılar ile yüz yüze görüşülmüş ve gözlem esnasındaki duygu değişimlerinin nedenleri araştırılmıştır. Örneklem grubunun ve gözlemi yapılan günün başlıca özellikleri şunlardır:

- Çalışmanın yapıldığı gün örneklem grubu için sıradan ve rutin bir gün olarak seçilmiştir.
- Hava durumu -ne çok güneşli ne çok kapalı- yeterince normaldir.
- Örneklem grubundaki öğrenciler için sınavsız ve stressiz bir gündür.
- Örneklem grubundaki orta yaş insanların herhangi bir hastalığı veya yürüyememe durumu bulunmamaktadır.
- Çalışmanın yapıldığı esnada karşılaşılabilecek gözlem harici diğer tüm etkenler (ışık farklılıkları, ürkütücü ses vb.) olabildiğince sabit tutulmuştur.
- Örneklem grubunun gözleme tabii tutulduğu bölgeler, grubu oluşturan kişilerin tanıdıkları veya yaşadıkları mekânlar olacak şekilde belirlenmiştir.

PROJE İŞ-ZAMAN ÇİZELGESİ

İşin Tanımı	Aylar									
	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak
Literatür Taraması	X	X	X	X	X	X	X			
Arazi Çalışması				X	X	X				
Verilerin Toplanması Ve Analizi			X	X	X	X	X			
Proje Raporu								X	X	X

3. BULGULAR

Çalışmamız doğrultusunda öncelikle, yaşadığımız ilde bulunan sosyo-ekonomik yönden farklı düzeyde 4 mahalle (Beşirli, Kaymaklı, Boztepe, Erdoğan) seçtik. Ayrıca örneklem grubundan elde edilen verileri belirlemek amacıyla katılımcıları yaş grupları ve cinsiyetleri bakımından sınıflandırdık.

Tablo 1: Örneklem grubunun yaş grubu ve cinsiyete göre sınıflandırılması

YAŞ GRUBU \ CİNSİYET	KADIN	ERKEK
	15-30	12
30-45	12	12
TOPLAM	24	24

Tablo 1’de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan kişilerin 24’ü erkek 24’ü ise kadındır. 15-33 yaş aralığında 12 erkek 12 kadın, 30-45 yaş aralığında da yine 12 erkek 12 kadın bulunmaktadır.

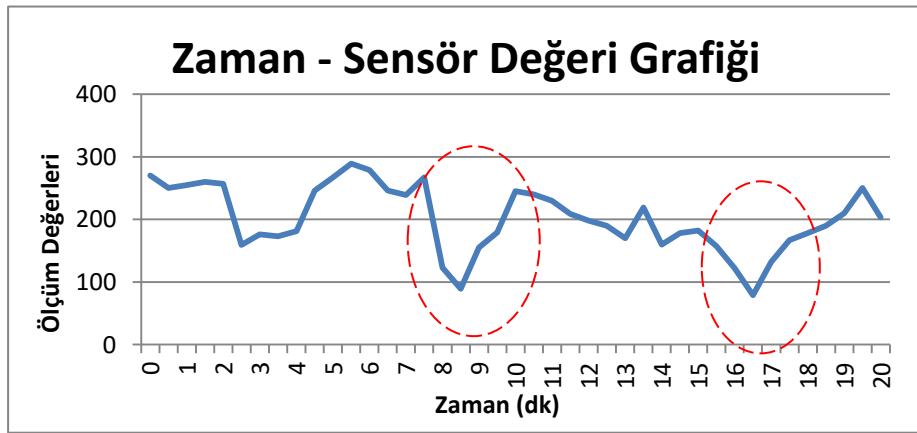
3.1 .GSR Cihazı Değerleri ve Yorumlanması

Galvanik deri tepkisi vücudun heyecana bağlı olarak oluşturduğu tepkilerin fizyolojik yansımasıdır. Kişi heyecanlandığında vücut terlemekte ve derideki tuz miktarı artmaktadır. Bu tuzluluk derinin elektriksel direncini artırarak deri üzerinden geçen akımı azalttığından ötürü ölçülebilir bir elektriksel iletim değeri oluşmaktadır. Bu elektriksel iletim iki parmağa bağlanan elektrotlarla tespit edilebilmektedir. Bu cihazın olumlu özellikleri olmasına rağmen GSR cihazından elde edilen verilerin bazı zaman aralıklarında belirsiz oluşu ve duygu değişimlerindeki sapmaların kesin nedenlerine ulaşılabilmesi gibi olumsuz yönleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Resim 1: Galvanik Deri Tepkisi (GSR) Ölçüm Sensörü

Galvanik deri tepkisi sensörü iki elektrot arasındaki deri iletkenliğini ölçmeye yarayan bir cihazdır. Devrede sensör Arduino kartı ile birlikte kullanılmıştır. Örneklem grubunun belirlenen rotalar üzerinde yaptıkları gezinimlere ait bireysel duygu durumu verileri; gezinim boyunca kendilerine takılı olan GSR cihazına bağlı Arduino devresi yardımıyla ve Google Earth Pro ile eşzamanlı edinilen konum bilgileriyle birlikte edinilmiştir. Kişilerdeki deri elektriksel geçirgenliğine ait değerler belirlenmiş, oluşan büyük sapmalar duygu değişiminin olduğu zaman aralıkları olarak işaretlenmiştir.

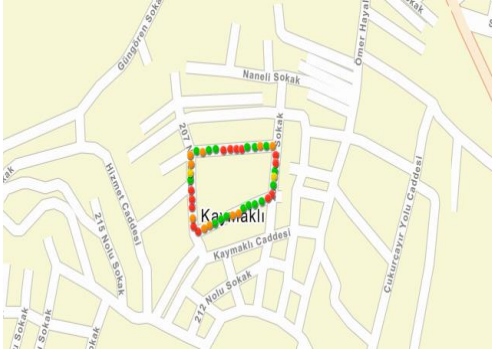
Grafik 1: Galvanik Deri Tepkisi Ölçüm Sensörü Verileri

Örneğin, Grafik 1’de gezinim yaptırılan bir katılımcıya ait değerler gösterilmiştir. Cihaz verileri yorumlanırken Grafik 1 üzerinde gösterilen ölçüm değerlerindeki ani değişimler dikkate alınmıştır. Bu sapmalar kişilerin deri elektriksel geçirgenliklerindeki değişimleri saptayarak kişideki duygu durumunun farklılaştığını göstermektedir.

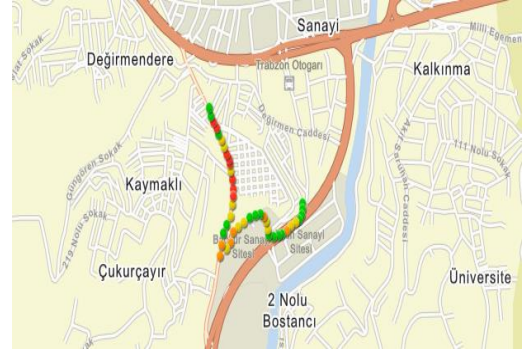
Gezinim sonrasında örneklem grubuyla içe bakış yöntemi kullanılarak yapılan görüşmeler sonrasında, oluşan duygu değişimlerinin nedenleri öğrenilmiştir. Katılımcılardan alınan cevaplara göre ve belirlenen 5 duygudan (güven, mutluluk, tedirginlik, heyecan, korku) hareketle kişisel renklendirmeler yapılmıştır. Renklendirmeler örneklem grubunun verdikleri cevaplar ve cihaz verilerindeki büyük sapmalardan hareketle belirlenmiştir. Seçilen rotalarda değerlerin stabil olduğu ve güven duygusunun hissedildiği yerler yeşil, mutluluk ve buna bağlı heyecan sarı, tedirginlik turuncu, korku ise kırmızı ile gösterilmiştir.

3.2. Kaymaklı Mahallesinden Edinilen Bulgular

2018 verilerine göre nüfusu 4.406 olan Kaymaklı Mahallesi’nin mimari yapılanmasında düzensizlikler görüldüğünden sosyo-ekonomik yönden bu mahallenin günümüz şartlarına göre, Trabzon’un diğer mahallelerine kıyasla daha eski ve bakımsız olduğu söylenebilir. Seçilen rotalar üzerinde yaşadıkları mekânı deneyimleyen katılımcıların GSR verileri ile anket sonuçları dikkate alınarak bireysel duygu değişimleri renklendirilmiştir.

Yol haritası 1: Kaymaklı Mahallesi’ne ait bireysel yol haritası

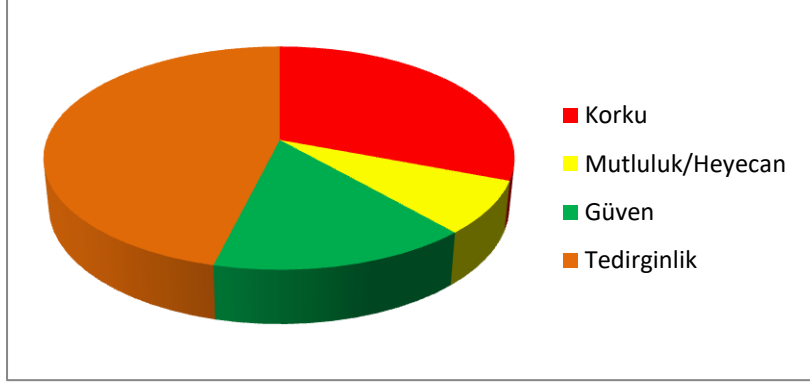
Yol haritası 2: Kaymaklı Mahallesi’ne ait bireysel yol haritası

Örneklem grubunun gezinti öncesindeki durumu ve gezintiden sonraki duygu değişimlerinin nedenlerini öğrenmek amacıyla yaptığımız bire bir görüşmelerde, Kaymaklı Mahallesi’ne dair aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- Mahallede bulunan dış mimarisi güzel mekânlar, oyun parkları, pastaneler, okullar ve estetik görünümlü binalar bölge halkında mutluluk hissi uyandırmaktadır.
- Mahallede bulunan ara sokaklar, kahvehaneler, bakımsız binalar ve bazı dükkânlar bölge halkında kaygı hissi uyandırmaktadır.
- Mezarlık, tekensiz ara sokaklar ve inşaat alanları, bölge halkına korku duygusunu çağırıştırılmaktadır.
- Mahallede bulunan kafeler, dolmuş durakları ve estetik görünümlü binalar insanların heyecanlı ve sevinçli hissetmelerini sağlamaktadır.

- Yeşil alanlar, okullar, camiler, fırınlar ve lokantalar ise bölge halkında güven hissini uyandırmaktadır.

Gezinti sonrasında ArcGIS uygulaması yardımıyla elde edilen veriler ve örneklem grubunun psikolojik analizleri sonucunda Kaymaklı Mahallesi'nin genel duygu grafiği şekil:1 de oluşturulmuştur.

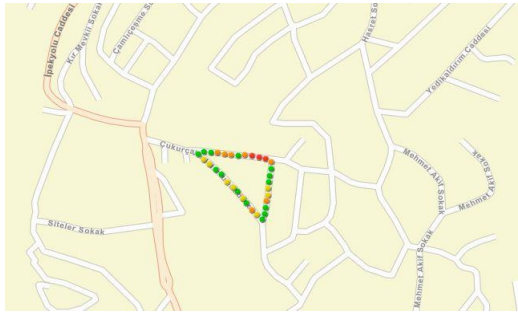

Şekil:1 Kaymaklı Mahallesi'ne Ait Duygu Durumları

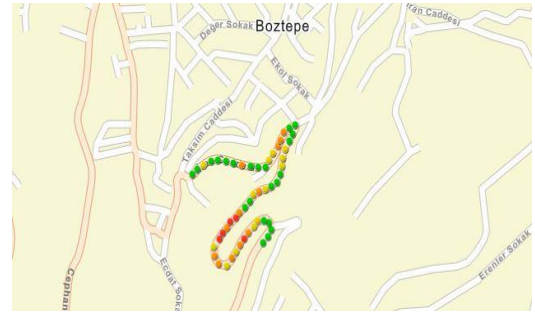
Şekil:1'de görüldüğü üzere Kaymaklı Mahallesi'nde gezdirilen 12 katılımcıdan 4 tanesi genel olarak korku; 1 tanesi; mutluluk-heyecan; 1 tanesi güven ve 6 tanesi tedirginlik hissetmiştir.

3.3. Boztepe Mahallesi'nden Edinilen Bulgular

2018 verilerine göre nüfusu 9.787 olan Boztepe Mahallesi'nin sosyal imkânları gelişmiştir. Mimarı yapısı düzenli ve ortak kullanım alanları oldukça fazladır. Seçilen rotalar üzerinde yaşadıkları mekânı deneyimleyen katılımcıların GSR verileri ile anket sonuçları dikkate alınarak bireysel duygu değişimleri renklendirilmiştir.

Yol haritası 3: Boztepe Mahallesi'ne ait bireysel yol haritası

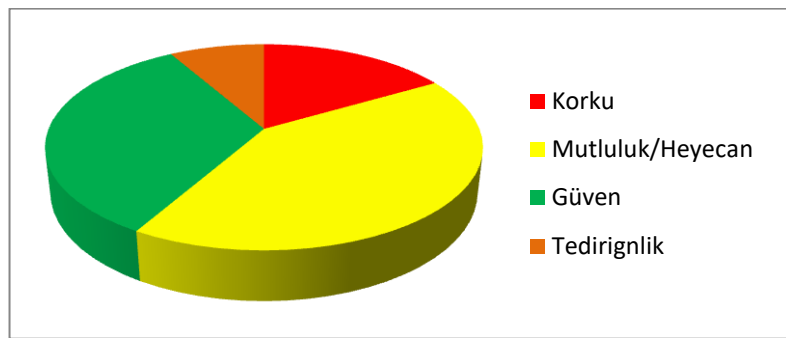

Yol haritası 4: Boztepe Mahallesi'ne ait bireysel yol haritası

Örneklem grubuyla yapılan gezinim öncesi duygu durumu ve gezinim sonrasında mekânların bireylerde bıraktığı hisleri öğrenmek amacıyla yaptığımız görüşmelerle Boztepe Mahallesi'ne ait aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- Bireyler mahalleye ait marketlerde, okullarda, pastanelerde, oyun parklarında, estetik görünümlü binaların etrafında ve yeşil alanlarda mutlu hissetmektedirler.
- Bireyler mahalledeki hastanenin etrafında, inşaat alanlarında, yıkılmış binaların çevresinde ve ara sokaklarda kaygılı hissetmektedirler.
- Bireyler mahalledeki parklarda, marketlerde, camilerin çevresinde ve estetik görünümlü –renkli- binaların etrafında güvende hissetmektedirler.
- Bireyler mahallede bulunan hastane çevresinde, çarpık kentleşmenin olduğu alanlarda, boş evlerin ve inşaatların yaygın olduğu bölgelerde korku hissetmektedirler.
- Kafeler ve çay bahçeleri ise insanların heyecanlı hissetmesini sağlamaktadır.

Gezinti sonrasında ArcGIS uygulaması yardımıyla elde edilen veriler ve örneklem grubunun psikolojik analizleri sonucunda Boztepe Mahallesi'nin genel duygu grafiği Şekil:2'de oluşturulmuştur.

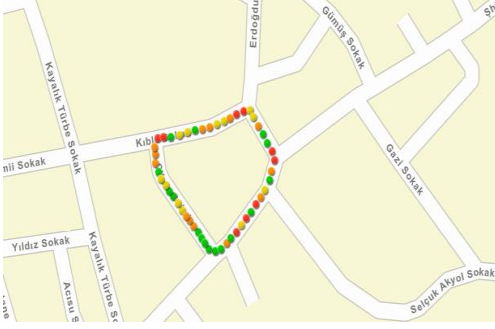

Şekil:2 Boztepe Mahallesi'ne Ait Duygu Durumları

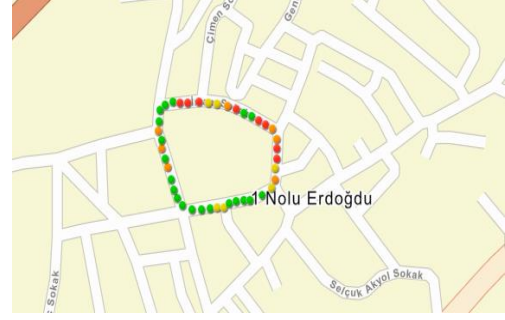
Şekil 2'de görüldüğü üzere Boztepe Mahallesi'nde gezdirilen 12 katılımcıdan 2 tanesi genel olarak korku; 5 tanesi; mutluluk-heyecan; 4 tanesi güven ve 1 tanesi tedirginlik hissetmiştir.

3.4. Erdoğan Mahallesi'ne Dair Edinilen Bulgular

2018 verilerine göre nüfusu toplamda 32.245 olan Trabzon'un Erdoğan Mahallesi, 1 Nolu Erdoğan, 2 Nolu Erdoğan ve 3 Nolu Erdoğan Mahalleleri olmak üzere 3 bölgeden oluşmaktadır. Bu projenin gerçekleştirildiği sahalar tüm Erdoğan mahallelerini kapsamaktadır. Erdoğan Mahallesi, fiziksel yapısı bakımından düzensizdir ve mahallenin estetik bir yapılanması bulunmamaktadır. Bölgedeki ortak kullanım alanları fazla olmamakla birlikte yeterli düzeydedir ve mahalle, çoğu temel ihtiyacı karşılayacak niteliktedir. Seçilen rotalar üzerinde yaşadıkları mekânı deneyimleyen katılımcıların GSR verileri ile anket sonuçları dikkate alınarak bireysel duygu değişimleri renklendirilmiştir.

Yol haritası 5: Erdogdu Mahallesi'ne ait bireysel yol haritası

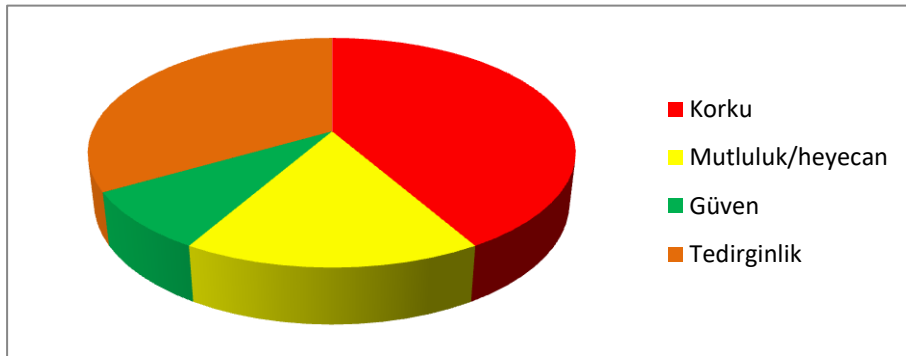

Yol haritası 6: Erdogdu Mahallesi'ne ait bireysel yol haritası

Örneklem grubuyla yapılan gezinim öncesi duygu durumu ve gezinim sonrasında mekânların bireylerde bıraktığı hisleri öğrenmek amacıyla yaptığımız görüşmelerle Erdogdu Mahallesi'ne ait aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Mahallede bulunan renkli ve bakımlı binalar, kafeler, pastaneler, camiler, marketler, yeşil alanlar insanların mutlu hissetmelerini sağlamaktadır.
- Bireyler mahallede bulunan sokak aralarında, düzenli yerleşilmemiş binaların etrafında ve civar harabe evlerde kaygılı hissetmektedirler.
- Bireyler mahalleye ait tenha yerlerde, mezarlık çevresinde ve yıkılmış binaların bulunduğu alanlarda korkulu hissetmektedirler.
- Bireyler mahalledeki camilerde, marketlerde ve yeşil alanların etrafında kendilerini güvende hissetmektedirler.
- Mahallede bulunan okullar, pastaneler, camiler ve futbol sahaları insanlarda heyecan hissi uyandırmaktadır.

Gezinti sonrasında ArcGIS uygulaması yardımıyla elde edilen veriler ve örneklem grubunun psikolojik analizleri sonucunda Erdogdu Mahallesi'nin genel duygu grafiği Şekil:3'de oluşturulmuştur.

Şekil:3 Erdogdu Mahallesi'ne Ait Duygu Durumları

Şekil:3’de görüldüğü üzere Erdoğan Mahallesi’nde gezdirilen 12 katılımcıdan 5 tanesi genel olarak korku; 2 tanesi; mutluluk-heyecan; 1 tanesi güven ve 4 tanesi tedirginlik hissetmiştir.

3.5. Beşirli Mahallesi’ne Dair Edinilen Bulgular

2018 verilerine göre nüfusu 25.007 olan Beşirli Mahallesi, 1 Nolu Beşirli ve 2 Nolu Beşirli olmak üzere iki ayrı alandan oluşmaktadır. Bu projenin araştırma sahası tüm Beşirli Mahallelerini kapsamaktadır. Beşirli Mahallesi’nin sosyal ve ekonomik imkânları yeterli düzeydedir. Ortak kullanım alanları fazladır ve mahalle, insanların ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Seçilen rotalar üzerinde yaşadıkları mekânı deneyimleyen katılımcıların GSR verileri ile anket sonuçları dikkate alınarak bireysel duygu değişimleri renklendirilmiştir.

Yol haritası 7: Beşirli Mahallesi’ne ait bireysel yol haritası

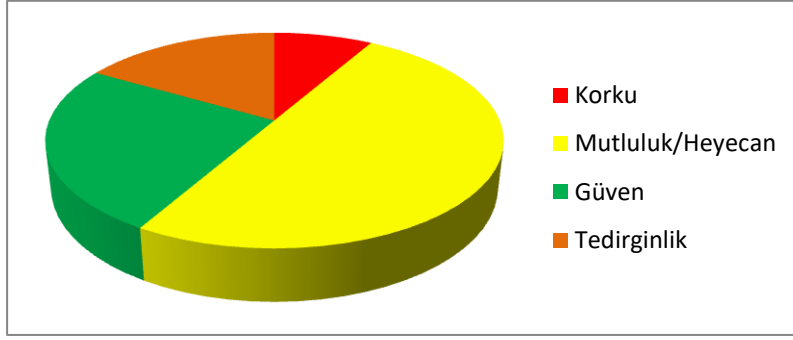

Yol haritası 8: Beşirli Mahallesi’ne ait bireysel yol haritası

Örneklem grubuyla yapılan gezinim öncesi duygu durumu ve gezinim sonrasında mekânların bireylerde bıraktığı hisleri öğrenmek amacıyla yaptığımız bire bir görüşmelerle Beşirli Mahallesi’ne ait aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Katılımcılar mahalleye ait yeşil park alanlarında, estetik görünümlü binaların çevresinde, statta, marketlerde, oyun parklarında ve kafelerde mutlu hissetmektedirler.
- Bireyler mahallede bulunan koyu renkli binaların çevresinde ve inşaat alanlarında kaygılı hissetmektedirler.
- Mahallede bulunan yeşilliği bozulmuş alanlar, boş inşaatlar ve daha önce suç mahalli olan bölgeler insanların korku hissetmelerine neden olmaktadır.
- Bireyler mahalleye ait düzenli yerleşim alanlarında, dış mimarisi düzenli binaların etrafında, kafelerde ve camilerde kendilerini güvende hissetmektedirler.
- Bireyler mahalleye ait okullarda, parklarda, lokantalarda, koşu yollarında ve renkli binaların etrafında heyecanlı hissetmektedirler.

Gezinti sonrasında ArcGIS uygulaması yardımıyla elde edilen veriler ve örneklem grubunun psikolojik analizleri sonucunda Beşirli Mahallesi’nin genel duygu grafiği Şekil:4’de oluşturulmuştur.

Şekil:4 Beşirli Mahallesi'ne Ait Duygu Durumları

Şekil 4'te görüldüğü üzere Beşirli Mahallesi'nde gezdirilen 12 katılımcıdan 1 tanesi genel olarak korku; 6 tanesi; mutluluk-heyecan; 4 tanesi güven ve 1 tanesi tedirginlik hissetmiştir.

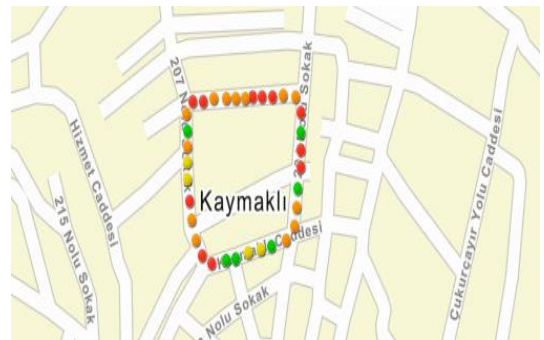
3.6. Videolar Sonrasında Elde Edilen Bulgular

İnsan davranışları, belirli bir sosyal ve fiziksel çevrede meydana gelmektedir. Psikolojinin temel çalışma alanlarından birisi olan algı pek çok disiplinin ortak çalışma alanı olmuştur. Kent ve mimari ile ilgili çalışmalarda algı kavramı daha çok çevresel algı, mekân algısı veya mekânsal algı olarak karşımıza çıkmaktadır (Solak,2017). Yapılan araştırmalardan elde edilen verilere göre insanların algıları yaşadıkları ve her gün etrafından geçtikleri çevrelere karşı açık değildir. İnsanların kendi mahallelerine olan farkındalıklarını ve ilgilerini arttırabilmek amacıyla katılımcılara video izlettirilmiştir. Örneklem grubundaki 24 kişi arasından rastgele seçilen 5 kişinin video öncesi ve video sonrasındaki duygu değişimi durumu yol güzergâhı 9-10'da gösterilmiştir.

3.6.1.Kaymaklı Mahallesi'ne Ait Video öncesi- Video Sonrası Durumları Örneği

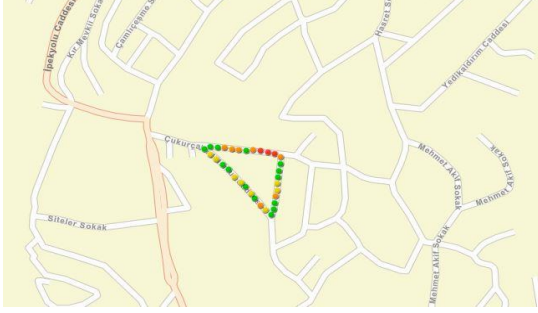
Yol haritası 9: Video izletilmeden önceki gezinti örneği

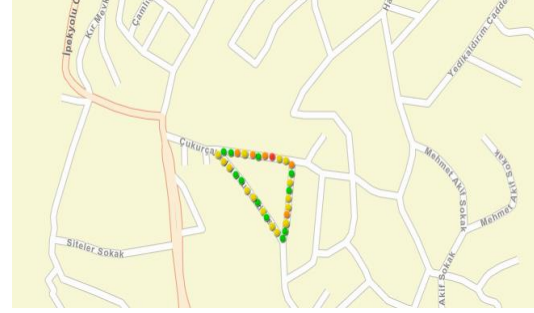
Yol haritası 10: Video izletildikten sonraki gezinti örneği

Yol güzergâhı 9-10'daki verilere göre Kaymaklı Mahallesi'nde yapılan ilk gezinim sonrasında izletilen videoya örneklem grubunda bulunan bir bireyin farkındalığı ve çevreye olan duyarlılığı arttırılıp, belirlenen yol güzergâhlarında yeniden gezdirilmiştir.

3.6.2.Boztepe Mahallesi'ne Ait Video öncesi- Video Sonrası Durumları Örneği

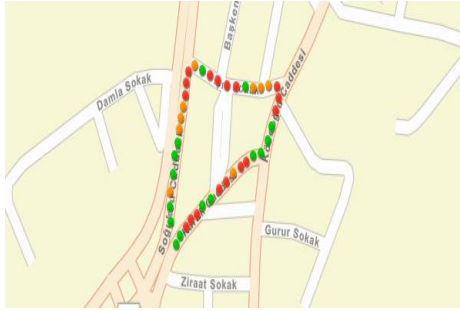
Yol haritası 11: Video izlenmeden önceki gezinti örneği

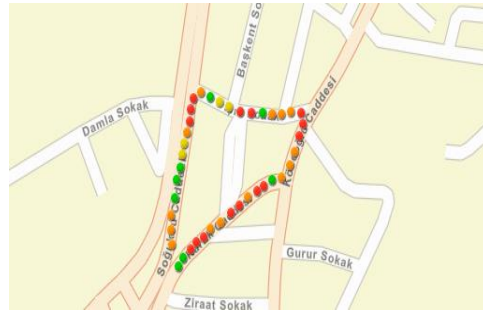
Yol haritası 12: Video izlendikten sonraki örneği

Yol güzergâhı 11-12'deki verilere göre Boztepe Mahallesi'nde yapılan ilk gezinim sonrasında izletilen videoya örneklem grubunda bulunan bir bireyin farkındalığı ve çevreye olan duyarlılığı artırılıp, belirlenen yol güzergâhlarında yeniden gezdirilmiştir.

3.6.3.Erdoğdu Mahallesi'ne Ait Video öncesi- Video Sonrası Durumları Örneği

Yol haritası 13: Video izlenmeden önceki gezinti örneği

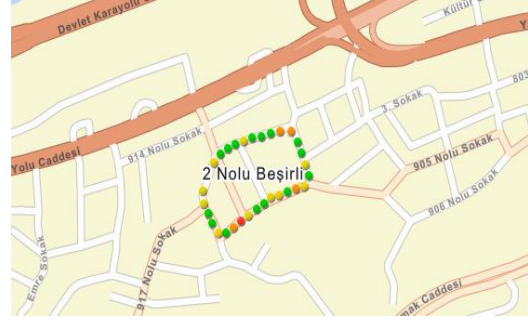
Yol haritası 14: Video izlendikten sonraki gezinti örneği

Yol güzergâhı 13-14'teki verilere göre Erdoğan Mahallesi'nde yapılan ilk gezinim sonrasında izletilen videoya örneklem grubunda bulunan bir bireyin farkındalığı ve çevreye olan duyarlılığı artırılıp, belirlenen yol güzergâhlarında yeniden gezdirilmiştir.

3.6.4.Beşirli Mahallesi'ne Ait Video öncesi- Video Sonrası Durumları Örneği

Yol haritası 15: Video izlenmeden önceki örneği

Yol haritası 16: Video izlendikten sonraki gezinti örneği

Yol güzergâhı 15-16'daki verilere göre Beşirli Mahallesi'nde yapılan ilk gezinim sonrasında izletilen videoyla örneklem grubunda bulunan bir bireyin farkındalığı ve çevreye olan duyarlılığı artırılıp, aynı yol güzergâhlarında yeniden gezdirilmiştir.

4. Sonuç ve Tartışma

Mekân ile duyguların etkileşimi konusundaki araştırmalar doğrultusunda;

- İnsanların; ıssız yerlerde, yapılaşmanın düzensiz olduğu mahallelerde, bakımsız binaların etrafında, mezarlık ve hastane gibi mekânların çevresinde kaygılı hissettikleri,
- İnsanların; dış mimarisi güzel ve renkli görünümlü binaların çevresinde, çocuk parklarında, fırın, okul ve camilerin etrafında kendilerini güvende hissettikleri,
- Bireylerin; koyu renkli binaların bulunduğu تنها sokaklarda, inşaat alanlarında ve boş arazilerde korku hissettikleri,
- Bireylerin; sportif faaliyetleri gerçekleştirebildikleri spor salonları ve halı sahaların; sosyal etkinlikleri gerçekleştirebildikleri kafeler ve çay bahçelerinin etrafında heyecanlandıkları,
- Dış mimarisi estetik binalara ek olarak, ortak kullanılan yeşil bölgelerin, parkların, açık ve sıcak renkleri olan anaokulu gibi binaların, bireylerin mutlu-heyecanlı hissetmelerini sağladığı,
- Mekânlar ve mekânsal öğelerin, insanların gün içerisindeki psikolojik durumlarını -farkında olmaksızın- etkilediği,
- Binaların dış mimarisinin gün boyu insanların dikkatini çekmediği, bu yüzden insanların başta yaşadıkları mahalle olmak üzere diğer mekânların da mimari özelliğinin farkına varamadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Farklı seviyelerdeki mahallelerde gerçekleştirilen gözlemlerin birbirlerine göre farklılık gösteren bulgularının karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlar sıralanmıştır:

- Mahallelerin genel duygu haritaları incelendiğinde renklerin dağılımı göz önünde bulundurularak, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek bölgelerdeki öğelerin bireylerde oluşturduğu olumlu duyguların (mutluluk, güven, heyecan) olumsuz duygulara (üzüntü, kaygı, korku) kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum olumlu duygular uyandıran mekânların ve mekânsal öğelerin sosyo-ekonomik düzeyi yüksek yerlerde fazla olmasıyla açıklanabilir.
- Sosyo-ekonomik olarak daha düşük seviyedeki bölgelerden elde edilen genel duygu grafiklerinde görülen kırmızı ve turuncu renk yoğunluğu ise bu bölgelerdeki bireylerde oluşan olumsuz duyguların, olumlu duygulara kıyasla daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu durum sonuçlarda da belirtilen olumsuz (tedirginlik, korku, üzüntü) duyguları uyandıran mekânların sosyo-ekonomik düzeyi düşük mahallelerde fazla olmasıyla açıklanabilir.

5. Öneriler

- İnsanların yaşam kalitelerinin artması, toplumsal refahın sağlanması için önemli bir etkidir. Bireylerin yaşadıkları çevre ile karşılıklı etkileşimlerinin artırılması gerekir. Binalar ile insan psikolojisi arasındaki etkileşim araştırılarak mekânların insan duygularına olan olumlu ve olumsuz etkileri belirlenmeli, bu doğrultuda düzenlemeler yapılmalıdır.
- İnsanların psikolojilerini olumlu yönde etkileyecek, temiz ve estetik görünümlü yapıların artırılması gerekmektedir.
- Bireylerin gün içerisindeki ruh hallerinde dalgalanmalar yaşanmaması amacıyla, yaşadıkları mahallelerin olumsuz duygulara mahal veren bölgelerinde düzenlemeler yapılmalıdır.
- Çevre psikolojisi alanında belediye ve üniversitenin peyzaj mimarlığında bulunan uzman kişiler insanların farkındalıklarını artırmak amacıyla konferanslar vermelidir. Bu sayede insanlar gün içerisinde buldukları mekânlarla olan ilişkilerinin farkında olacaklardır.
- Çarpık kentleşmeden olabildiğince kaçınmak şehirdeki kargaşayı önleme açısından önemlidir. Olabildiğince düzgün yerleşmeler tercih edilmelidir.
- Araştırmamız doğrultusunda insanların yeşili bol olan mekânların etrafında kendilerini güvende hissettikleri görülmüştür. Binaların inşa edilmesi sırasında veya çevre düzenlemesi kapsamında yeşilliği bol alanlara, ormanlara ve milli parklara zarar verilmemesine dikkat edilmelidir.
- Binaları ve mekânları insanların psikolojilerini iyi yönde etkileyecek şekilde geliştirmek amacıyla kent düzenlemeleri yapılmalıdır. Peyzaj mimarlığı alanındaki psikoloji derslerinin artırılması ve niteliğinin geliştirilmesi sonucunda bu düzenlemeler gerçekleştirilebilir ve insanların refah seviyesi arttırılabilir.
- Rengin psikolojik etkisine bağlı olarak, mekânın duvar renkleri değiştikçe kişilerde oluşan etkileşim de değişecektir (Manav, 2015). Binaların dış rengine karar verilirken insanların psikolojilerinin iyi yönde etkilenmesi amaçlanarak düzenlemeler yapılmalıdır.

- İnsanların kendi mahallelerine olan ilgilerinin ve farkındalıklarının artırılması için, şehirlerin kalabalık bölümlerinde bulunan dijital reklam panolarında mahallelerin kısa videoları oynatılmalıdır. Bu sayede insanların farkındalıkları ve dikkatleri artırılarak mahallelerin daha iyi tanınıp benimsenmesi sağlanabilir.

6.KAYNAKLAR

- 1) Aslan, F., Aslan, E. ve Atik, A. (2015) İç Mekanda Algı, İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi 5(11) 139-151, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/>
- 2) Bond, M. (2017) ,Şehrin Mimarisi Psikolojimizi Nasıl Etkiliyor, BBC Dergisi. Erişim Adresi: [turkce/vert-fut-40303350](http://turkce.vert-fut-40303350)
- 3) Çalğıcı, P.(2012) Çevre Psikolojisi Kavramlarıyla Bir Filmin Analizi: Thx 1138, METU JFA Dergisi 30(2) 63-80 Erişim Adresi: <http://jfa.arch.metu.edu.tr/>
- 4) Çil, Ö. (2010, Ağustos 2).Mimarinin Psikolojimize Ettiği. Arkitera. Erişim Adresi: <https://v3.arkitera.com/>
- 5) Ergül, H. (2015) İnsan Ve Mekân İstanbul Örneği, Medipol Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, İstanbul, Erişim Adresi: <https://iscat.info/PastConferences/ISCAT2015/ISCAT2015/papers/C1-ISCAT2015ID29.pdf>
- 6) Göregenli, M. (2018) Çevre Psikolojisi (İnsan Mekân İlişkileri), (4.Baskı) içinde (1-2), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- 7) Demirtaş, E. (2018, Mayıs 24). Yaşadığımız Şehir Psikolojimizi Nasıl Etkiliyor. *Kadıköy*. Erişim Adresi: <http://www.gazetekadikoy.com.tr/>
- 8) Kahraman, M. (2015) İnsan İhtiyaçları ve Mekânsal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde Yaşanılabilirlik Olgusu ve Mekânsal Kalite, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi/Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü, İstanbul, Erişim Adresi: http://www.journalagent.com/planlama/pdfs/PLAN-29591-REVIEW-DEMIR_KAHRAMAN.pdf
- 9) Karadayı, F.,(2016) Çevre Psikolojisinin Alanı ve İlkeleri. İstanbul. Erişim Adresi: <http://www.aktuelpsikoloji.com/cevre-psikolojisinin-alani-ve-ilkeleri-6459h.htm>
- 10) Manav, B. (2015) Renk-Anlama-Mekân İlişkisi, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication Dergisi 5(3) 22-27 Erişim adresi: <http://www.tojdac.org/>
- 11) Özgüner, H. (2004). Doğal Peyzajın İnsanların Psikoloji ve Fiziksel Sağlığı Üzerine Etkileri, A(2) 97-107 Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/>

12) Solak, S. (2015). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış, 6(1)
13-36 Erişim Adresi:
http://journals.manas.edu.kg/mjsr/archives/Y2017_V06_I01/d710c793e15d5a5a309ef19a66c1de2e.pdf